

## Respons

### Aserbajdsjan: Ekteskap – former og tradisjoner

#### Problemstilling/spørsmål:

- Kan man gifte seg på religiøst vis?
- Hva er aldersgrensen for å kunne gifte seg?
- Er barnebruder utbredt?
- Er polygami tillatt?
- Er det sterke tradisjoner knyttet til bryllup?
- Hvor viktig er familien ved inngåelse av ekteskap?

#### Innledning

Aserbajdsjan er et sekulært samfunn der stat og religion er skilt. Godt over 90 prosent av innbyggerne er muslimer.

#### To former for ekteskap

Det skilles mellom to former for ekteskap. Den ene formen er den statlig autoriserte, der staten registrerer ekteskapet. Dette er i statens øyne den eneste gyldige formen for ekteskap. Selve ekteskapsinngåelsen foregår i form av en kort vigselsseremoni og registrering hos det lokale Folkeregisteret.<sup>1</sup> Reglene for inngåelse av ekteskap framgår av Familieloven (1999).<sup>2</sup> Ekteskapsinngåelsen, eller registreringen, foregår i nærvær av begge parter. (Det er ikke anledning til å inngå borgerlig ekteskap ved stedfortreder.)

Den offisielle statistikken beskjeftiger seg bare med de statlig registrerte ekteskapene (SSC u.å.a).

<sup>1</sup> Det offisielle navnet på aserisk er Vətəndaş Vəziyyəti Aktlarının Dövlət Qeydiyyatını, som forkortes VVADQ. I norsk oversettelse betyr det "statlig registrering av sivilstatushandlinger". I dagligtalen brukes ofte fremdeles den russiske forkortelsen ZAGS, som står for Zapis' Aktov Grazjdanskogo Sostojanija, dvs. registrering av sivilstatuspapirer.

<sup>2</sup> §§ 9-13 regulerer ekteskapsinngåelse, mens §§ 14-23 regulerer oppløsning av ekteskap.

Den andre formen for ekteskap er den religiøse, der en religiøs leder vier et par. Denne formen er ikke anerkjent av staten, og kan heller ikke registreres hos statlige myndigheter. Ekteskapene er da ikke legalisert som ekteskap av staten, så fremt paret ikke i tillegg har gått gjennom en vigselsseremoni og registrert ekteskapet sitt hos Folkeregisteret. Men sett fra et muslimsk ståsted er et rent religiøst ekteskap, uten statlig registrering, reelt nok.

De aller fleste som er gift, er gift etter registrering hos staten. Noen er bare gift på den religiøse måten, mens atter andre er viet på begge måtene. Ifølge Spiritual Directorate of Caucasus Muslims, som er et statlig godkjent organ, kan en religiøs leder ikke registrere et ekteskap dersom det ikke allerede foreligger en offisiell ekteskapsattest fra VVADQ/ZAGS (Abbasov 2006). Det kan synes noe uklart hvorvidt dette overholdes i praksis.

Et ekteskap som bare er inngått på religiøst vis, har ingen juridiske implikasjoner med hensyn til for eksempel eiendomsrett og arv. Det kan sette en kvinne i en sårbar situasjon dersom hun blir skilt (Abbasov 2006).

I framstillinger om ekteskap i Aserbajdsjan kan det av og til være uklart hvilken form for ekteskap forfatteren sikter til. Framstillingene bruker ord som ekteskap, ekteskapsinngåelse, brud, osv. – enten det dreier seg om legaliserte ekteskap eller om rene religiøse ekteskap.<sup>3</sup>

### **Alder ved inngåelse av ekteskap**

Da staten ikke regulerer religiøse ekteskap, er det heller ingen offisielle aldersgrenser for inngåelse av slike ekteskap. For de legaliserte ekteskapene derimot, er det klare grenser.

Etter en lovendring i Familieloven (1999) i 2011 er det nå lik aldersgrense for kvinner og menn for å inngå ekteskap, nemlig 18 år. Før endringen var grensa 17 år for kvinner. I unntakstilfeller er grensa ett år lavere for begge kjønn. I 2011 var den gjennomsnittlige alderen ved inngåelse av ekteskap 28,3 år for menn og 23,7 år for kvinner. Disse verdiene har vært relativt stabile de siste 20 år (SSC u.å.b).

### **Barnebruder**

Hidjran Huseynova, lederen av Den statlige komiteen for forhold knyttet til familien, kvinner og barn, hevder at uautoriserte ekteskap blant unge jenter, særlig i de sørlige regioner, er et alvorlig og økende problem. Jentene er helt nede i 11-12-årsalderen (Abbasov 2008). De blir ”giftet bort” av sine foreldre, ifølge Huseynova. Det er en mullah som vier på grunnlag av en såkalt *kəbin*, som er en muslimsk ekteskapskontrakt. Alt som trengs av dokumentasjon for et såkalt *kəbin*-ekteskap, er jentas fødselsattest (Ibrahimova & Abbasov 2011). Ifølge Caucasus Media Investigations Center blir jentas ”samtykke” til denne formen for ekteskap uttrykt av en mann fra jentas familie (Abbasov 2008). En undersøkelse av barneekteskap viser at i 58 prosent av tilfellene skjer det uten jentas fulle samtykke (Verdiyev u.å.).

Årsakene til at mange foreldre velger å gifte bort sin mindreårige datter kan være mange. Ofte er økonomiske forhold en viktig grunn (Ragifgizi 2011).

---

<sup>3</sup> I noen tilfeller vil det framgå av sammenhengen i hvilken type ekteskap det er snakk om. Såkalte barneekteskap må nødvendigvis dreie seg om religiøse ekteskap, selv om det ikke sies eksplisitt. Det skyldes at bruden er under den lovlige ekteskapsalderen. Se for eksempel Ragifgizi (2011).

Som et ledd i kampen for å hindre at barn gifter seg, ble det samtidig med lovendringen i Familieloven (1999) i 2011 gjort endringer i straffeloven. Det ble gjort straffbart å tvinge noen til å gifte seg. Straffen for å tvinge en voksen kvinne til å inngå giftermål, er inntil to år i fengsel eller en bot på 2-3000 manat (14 500-21 800 kroner). Dersom en mindreårig blir tvunget inn i ekteskap, er straffen inntil fire år i fengsel eller 4 000 manat (19 000 kroner) (Azernews 2011).

### **Søskenbarneekteskap**

Mange av de religiøse ekteskapene skjer mellom av søskenbarn og tremenninger (Damirchiyeva u.å.). En undersøkelse viser at 37 prosent av familiene fortsetter skikken med å arrangere ekteskap mellom søskenbarn (The Center "Women and Modern World", LGBT Organization Labrys & Sexual Rights Initiative 2009). En menneskerettighetsorganisasjon uttrykker imidlertid at den ikke stoler på tallene til nevnte organisasjoner. Det finnes rett og slett ikke sikre tall for religiøst inngåtte ekteskap eller for hvor stor del av ekteskapene som er mellom søskenbarn. Organisasjonen presiserer at ekteskap mellom søskenbarn ikke er forbudt, verken ifølge islam eller Familieloven (1999), og legger til at i visse regioner er religiøse ekteskap utbredt (Menneskerettighetsorganisasjon i Aserbajdsjan, e-post april 2010).

### **Midlertidige ekteskap og polygami**

Såkalt midlertidig ekteskap, etter shia-muslimsk skikk og lov, som forekommer i enkelte muslimske land, er ikke utbredt i Aserbajdsjan (Damirchiyeva u.å.).<sup>4</sup>

Polygami er forbudt ved lov. Det har da heller ikke vært noen tradisjon for dette i Aserbajdsjan. I den grad det forekommer, dreier det seg om religiøse ekteskap. Enkelte kilder hevder at det finnes tilfeller av polygami i landsbyer i sør, og at det til og med har vært en liten økning. Enkelte religiøse ledere, under henvisning til Koranen, har tatt til orde for at polygami burde legaliseres. Andre, blant dem Tarana Hasanova, rådgiver ved krisesenteret i Baku, har argumentert kraftig imot å legalisere polygami (Abbasov. 2006).

### **Gjengifte for enker**

Praksisen med at en enke skal gifte seg med en person fra sin avdøde manns slekt, er praktisk talt ukjent i Aserbajdsjan. Enker står fritt til å avgjøre om de vil gifte seg på nytt, og eventuelt med hvem.

### **Bryllup og tradisjoner**

Som ellers i verden, er det mange tradisjoner knyttet til bryllup, til tiden før, under (festen) og etter bryllupet i Aserbajdsjan. Det er et komplekst og sinnrik system av regler, ritualer, seremonier m.m. for hvem som skal spørre hvem, når og hvor, og hvem som skal akseptere en forespørsel. Gaver, tidsrom, sted, påkledning, betaling og mat er eksempler på områder som er regulert (Baku Pages u.å.).

---

<sup>4</sup> Den arabiske termen for slike ekteskap er *mut'a*-ekteskap, som bare anerkjennes av shia-muslimere. Se Schacht 1964, s. 163.

Ifølge tradisjonen er det en rekke regler knyttet til forlovelse. Etter at jenta og eventuelt hennes familie har akseptert frieriet, skal det holdes en egen forlovelsesseremoni innen én måned (Advantour u.å.).

Det konkrete innholdet i de ulike ritualene varierer med sted og tid. Enkelte ritualer er også spesifikke for et bestemt sted eller bestemte områder (Rajabli 2010).

Det har skjedd store endringer i ritualene knyttet til bryllup de siste tiårene. Endringene har vært størst i byene, men også på landsbygda har det skjedd endringer. Generelt har det blitt færre ritualer, og de som opprettholdes praktiseres på en forenklet og mindre omfattende måte. For eksempel varer selve festen nå sjelden mer enn én dag, mens den tidligere kunne strekke seg over 3-7 dager. Tidligere var det en del av ritualat at brudens familie først skulle avvise en forespørsel om giftermål et antall ganger før de til slutt aksepterte. I dag kan familien svare ja ved første forespørsel (Wikipedia 2012).

### **Familiens betydning**

Familien står tradisjonelt sterkt i Aserbajdsjan. Familiene har da også vært svært sentrale i spørsmålet om når og særlig med hvem den vordende brud og brudgom skal gifte seg med. Selv om familien fremdeles er sentral, har det blitt store variasjoner med hensyn til i hvilken grad det er andre enn de potensielle ektefellene som bestemmer valg av partner. I mer moderne familier, kanskje særlig i de større byene, vil kvinnen selv i stor grad ha det endelige ordet i valg av ektefelle. I mer tradisjonsbundne miljøer, kanskje særlig på landsbygda, vil nok eldre familiemedlemmer fremdeles i større grad legge føringer for valget.

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver. Landinfos responser og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke-offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

En respons er et svar på konkrete spørsmål og problemstillinger som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema eller et spørsmål, og kildegrunnlaget vil ikke nødvendigvis være like bredt som i våre temanotater. Responser er utarbeidet innenfor begrensede tidsrammer og vil i liten grad inneholde bakgrunnsinformasjon.

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som responsene omhandler.

### **Referanser**

#### **Skriftlige kilder**

- Abbasov, Rufat (2006, 9. mars). Something old, something new. *Transitions Online*. Tilgjengelig fra <http://www.tol.org/client/article/15985-something-old-something-new.html> [lastet ned 4. oktober 2012]

- Abbasov, Shahin (2008, 11. februar). Dangerous divide. *Transitions Online*. Tilgjengelig fra <http://www.tol.org/client/article/19349-dangerous-divide.html> [lastet ned 4. oktober 2012]
- Advantour (u.å.). *Azerbaijan – Wedding Traditions*. Advantour. Tilgjengelig fra <http://www.advantour.com/azerbaijan/traditions/wedding.htm> [lastet ned 2. oktober 2012]
- Azernews (2011, 16. november). Women’s marriage age raised in Azerbaijan. *Azernews*. Tilgjengelig fra <http://www.azernews.az/azerbaijan/38457.html> [lastet ned 1. oktober 2012]
- Baku Pages (u.å.). *Marriage*. Baku: Baku Pages. Tilgjengelig fra [http://www.bakupages.com/pages/traditions/marriage\\_en.php](http://www.bakupages.com/pages/traditions/marriage_en.php) [lastet ned 2. oktober 2012]
- The Center “Women and Modern World”, LGBT Organization Labrys & Sexual Rights Initiative (2009, februar). *Report on Azerbaijan. Fourth Round of the Universal Periodic Review – February 2009*. Baku: The Center “Women and Modern World”, LGBT Organization Labrys & Sexual Rights Initiative. Tilgjengelig fra [http://www.upr-info.org/IMG/pdf/WMW\\_AZE\\_UPR\\_S4\\_2009\\_WomenandModernWorld\\_etal\\_JOIN\\_T\\_upr.pdf](http://www.upr-info.org/IMG/pdf/WMW_AZE_UPR_S4_2009_WomenandModernWorld_etal_JOIN_T_upr.pdf) [lastet ned 4. oktober 2012]
- Damirchiyeva, Mahabbat (u.å.). *The problems of marriage consummated under traditional and tribal rules in the Republic of Azerbaijan*. Salt Lake City: Brigham Young University. Tilgjengelig fra <http://www.law2.byu.edu/isfl/israelcon2009/drafts/Mahabbat%20Damirchiyeva.pdf> [lastet ned 4. oktober 2012]
- [Familieloven] (1999). *Family Code of Azerbaijan Republic (excerpts)*. Baku: Azerbaijan Gender Information Center. Tilgjengelig fra [http://gender-az.org/index\\_en.shtml?id\\_doc=93](http://gender-az.org/index_en.shtml?id_doc=93) [lastet ned 31.mai 2010]  
Endringene fra 2011 er ikke med i denne versjonen.
- Ibrahimova, S. & Abbasov, S. (2011, 24. juni). Azerbaijan: Baku confronting issue of early marriages. *Eurasianet*. Tilgjengelig fra <http://www.eurasianet.org/node/63727> [lastet ned 4. oktober 2012]
- Landinfo (2010, 31. mai). *Aserbajdsjan: Ekteskap og skilsmisse*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra [http://www.landinfo.no/asset/1267/1/1267\\_1.pdf](http://www.landinfo.no/asset/1267/1/1267_1.pdf) [lastet ned 2. oktober 2012]
- Ragifgizi, Gulnur (2011, 18. juli). Curbing child marriage in Azerbaijan. *IWPR*. Tilgjengelig fra <http://iwpr.net/report-news/curbing-child-marriage-azerbaijan> [lastet ned 1. oktober 2012]
- Rajabli, Gazanfar (2010, august). *The Azerbaijani wedding*. Baku: Visions of Azerbaijan. Tilgjengelig fra <http://www.visions.az/culture,197/> [lastet ned 2. oktober 2012]
- Schacht, J. (1964). *An introduction to Islamic law*. Oxford: Clarendon Press.

- SSC, dvs. The State Statistical Committee of the Republic of Azerbaijan (u.å.a). *Demographic indicators: 6. Marriages and divorces – Methodological explanations*. Baku: SSC. Tilgjengelig fra [http://www.azstat.org/statinfo/demographic/en/006\\_1.shtml](http://www.azstat.org/statinfo/demographic/en/006_1.shtml) [lastet ned 16. oktober 2012]
- SSC (u.å.b). *Mean age at officially registered marriage*. Baku: SSC. Tilgjengelig fra [http://www.azstat.org/statinfo/demographic/en/6\\_2en.xls](http://www.azstat.org/statinfo/demographic/en/6_2en.xls) [lastet ned 2. oktober 2012]
- Verdiyev, A. (u.å.). *Child marriage: broken dreams of Azerbaijani girls*. Baku: UNICEF Azerbaijan. Tilgjengelig fra [http://www.unicef.org/azerbaijan/media\\_11778.html](http://www.unicef.org/azerbaijan/media_11778.html) [lastet ned 4. oktober 2012]
- Wikipedia. *Wedding tradition in Azerbaijan* (sist endret 28. august 2012). Tilgjengelig fra [http://en.wikipedia.org/wiki/Wedding\\_tradition\\_in\\_Azerbaijan](http://en.wikipedia.org/wiki/Wedding_tradition_in_Azerbaijan) [lastet ned 2. oktober 2012]

### Muntlige kilder

- Menneskerettighetsorganisasjon i Aserbajdsjan. E-post 15. april 2010.

© Landinfo 2012

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.